

KOALICIJA ZA PROMOCIJU
I ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA

KOALICIJA ZA PROMOCIJU I ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA – OSIJEK

A N A L I Z A

STAJALIŠTA UDRUGA TE VIJEĆA I PREDSTAVNIKA NACIONALNIH MANJINA SA PODRUČJA GRADA OSIJEKA O STANJU LJUDSKIH I SPECIFIČNIH MANJINSKIH PRAVA PRIPADNIKA NACIONALNIH MANJINA U GRADU OSIJEKU

Autorica: Ankica Mikić

Prosinac 2009.

- ANALIZA -

**STAJALIŠTA UDRUGA TE VIJEĆA I PREDSTAVNIKA NACIONALNIH MANJINA SA
PODRUČJA GRADA OSIJEKA O STANJU LJUDSKIH I SPECIFIČNIH MANJINSKIH PRAVA
PRIPADNIKA NACIONALNIH MANJINA U GRADU OSIJEKU**

Uvod

U siječnju 2009. godine Koalicija za promociju i zaštitu ljudskih prava započela je provedbu projekta „Uloga i mogućnosti moderne tehnologije u službi promicanja i zaštite ljudskih prava“. Opći cilj projekta je podići razinu informiranosti i educirati javnost o ljudskim pravima, posebice pravima nacionalnih manjina, i na taj način izgraditi tolerantnu i nenasilnu lokalnu sredinu jednakih mogućnosti za sve kroz promjenu postojeće prakse, stajališta i znanja. Projekt se tijekom 2009. godine provodi na području Grada Osijeka, a financijski je u cijelosti podržan sredstvima Grada Osijeka.

Ova je analiza izrađena za potrebu provedbe navedenog projekta i cilj joj je razmotriti opću percepciju stanja ljudskih i poštivanja specifičnih manjinskih prava pripadnika nacionalnih manjina u Gradu Osijeku. Analiza se temelji na podacima prikupljenim od udruga te vijeća i predstavnika nacionalnih manjina u Gradu Osijeku. Podaci su prikupljeni u razdoblju lipanj – kolovoz 2009. godine, popunjavanjem polu-strukturiranih anketnih upitnika. Podaci su prikupljeni u razdoblju lipanj – kolovoz 2009. godine, popunjavanjem polu-strukturiranih anketnih upitnika, dok je dio zaključaka i preporuka proizišao iz diskusije sudionika radionice pod nazivom „Suvremenom tehnologijom do zaštite i promicanja prava nacionalnih manjina u Gradu Osijeku“ koja je održana u prosincu 2009. godine u Osijeku.

Ova analiza nema znanstveni karakter, a osnovna joj je namjena potaknuti konstruktivnu raspravu o stanju ljudskih i manjinskih prava pripadnika nacionalnih manjina u Gradu Osijeku između svih relevantnih lokalnih dionika te doprinijeti unaprjeđenju ozračja snošljivosti, suživota i kvalitete života svih građana Grada Osijeka.

Sadržaj ovog dokumenta nužno ne odražava zajedničke ili pojedinačne stavove Koalicije za promociju i zaštitu ljudskih prava i anketiranih udruga te vijeća i predstavnika nacionalnih manjina u Gradu Osijeku.

KOALICIJA ZA PROMOCIJU I ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA – OSIJEK

Osnovni demografski podaci

Prema rezultatima popisa stanovništva iz 2001. godine Grad Osijek ima 114.616 stanovnika. Pripadnici nacionalnih manjina čine 10,56% od ukupnog broja stanovnika Grada. U stanovništvu Grada zastupljeni su pripadnici svih od 22 nacionalne manjine koje su evidentirane popisom stanovništva. Najzastupljenije nacionalne manjine u stanovništvu Grada su: srpska – 7,65%, mađarska – 1,01%, albanska – 0,42%, njemačka – 0,25%, slovačka – 0,21%, bošnjačka – 0,18%, makedonska – 0,16%, crnogorska – 0,15%, slovenska – 0,15% i romska 0,11%.

Anketirani dionici

U provođenju ankete sudjelovalo je 9 udruga nacionalnih manjina koje imaju sjedište u Gradu Osijeku:

- Demokratska zajednica Mađara Hrvatske
- Slovensko kulturno društvo „Stanko Vraz“
- Matica Slovačka – Osijek
- Savez Nijemaca i Austrijanaca Hrvatske – centrala u Osijeku
- Srpsko kulturno društvo „Prosvjeta“ – pododbor Osijek
- Demokratski savez Bošnjaka Slavonije i Baranje
- Njemačka zajednica – Zemaljska udruga podunavskih Švaba u Hrvatskoj – Osijek
- Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore Osječko-baranjske županije
- Crnogorsko kulturno društvo „Montenegro – Montenegrina“

Od 6 vijeća (albanske, bošnjačke, mađarske, njemačke, slovačke i srpske nacionalne manjine) i 4 predstavnika (crnogorske, makedonske, romske i slovenske nacionalne manjine) nacionalnih manjina u Gradu Osijeku, koji su izabrani na drugim izborima za članove vijeća i predstavnike nacionalnih manjina 2007. godine, u provođenju ankete sudjelovala su 4 vijeća i 2 predstavnika:

- Vijeće mađarske nacionalne manjine Grada Osijeka
- Vijeće njemačke nacionalne manjine Grada Osijeka
- Vijeće slovačke nacionalne manjine Grada Osijeka
- Vijeće srpske nacionalne manjine Grada Osijeka
- Predstavnik crnogorske nacionalne manjine Grada Osijeka
- Predstavnik slovenske nacionalne manjine za Grad Osijek

Rezultati analize prikupljenih podataka

1. Potpora Grada Osijeka radu udruga te vijeća i predstavnika nacionalnih manjina

Grad Osijek osigurava i dodjeljuje financijska sredstva svim anketiranim vijećima i predstavnicima nacionalnih manjina.

Sva 4 anketirana vijeća i jedan predstavnik nacionalne manjine naveli su da se ta financijska sredstva namijenjena financiranju njihovih troškova rada i administrativnih troškova („hladni pogon“), dok je jedan predstavnik naveo da sredstvima dodijeljenim od Grada Osijeka financira svoje troškove rada i administrativne troškova, ali i provođenje posebnih programa i projekata.

Niti jedno anketirano vijeće ni predstavnik nacionalnih manjina nisu podnijeli zahtjev / zamolbu Gradu Osijeku za financiranje posebnih projekata i programa u 2009. godini.

Tri vijeća i jedan predstavnik naveli su da im Grad Osijek osigurava i dodjeljuje i neku drugu vrstu potpore osim financijske. U slučaju dva vijeća ta se potpora odnosi na dodjelu radnog

prostora bez naknade; raspoloživost, odnosno mogućnost korištenja neophodne tehničke opreme bez naknade te raspoloživost i pružanje različitih oblika informativne i stručne potpore bez naknade. Jedno vijeće navodi da mu je dodijeljen radni prostor bez naknade, dok jedan predstavnik navodi da se potpora Grada Osijeka odnosi na raspoloživost i pružanje različitih oblika informativne i stručne potpore bez naknade.

Analiza odgovora zaprimljenih od vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Grada Osijeka upućuje na zaključak da Grad Osijek u cijelosti ispunjava obvezu iz članka 28. Stavak 1. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, kojim je propisano: „Jedinice samouprave osiguravaju sredstva za rad vijeća nacionalnih manjina, uključujući sredstva za obavljanje administrativnih poslova za njihove potrebe, a mogu osigurati i sredstva za provođenje određenih aktivnosti utvrđenih programom rada vijeća nacionalne manjine.“

Od 9 anketiranih udruga nacionalnih manjina Grad Osijek financijski podupire njih 8; dvije udruge navode da nisu podnijele zahtjev / zamolbu Gradu Osijeku za financiranje posebnih projekata i programa u 2009. godini.

Udrugama koje zaprimaju financijsku potporu iz gradskog proračuna ta je potpora u najvećem broju slučajeva (6 udruga) dodijeljena za provedbu posebnih programa i projekata, dok jedna udruga navodi da financijsku potporu koristi i za financiranje troškova rada i podmirivanje administrativnih troškova. Jedna je udruga istaknula da financijska sredstva koristi za organiziranje kulturnih manifestacija.

4 udruge ostvaruje, osim financijske, i druge vrstu potpore koja se odnosi na dodjelu ili korištenje radnog prostora bez naknade (3 odgovora) i raspoloživost i pružanje različitih oblika informativne i stručne potpore bez naknade (2 odgovora).

Analiza odgovora zaprimljenih od udruga nacionalnih manjina upućuje na zaključak da Grad Osijek financijski podupire rad, odnosno programe i projekte svih udruga koje su podnijele zahtjeve / zamolbe za financijsku potporu. Udrugama se pružaju i neke druge vrste potpore.

2. Percepcija poštivanja temeljnih ljudskih prava

7 anketiranih dionika smatra da se temeljna ljudska prava pripadnika nacionalnih manjina u Gradu Osijeku „**poštuju**“, dok ih je 8 odgovorilo da se „**uglavnom poštuju**“.

Anketirani dionici koji na upit nisu odgovorili s „**poštuju**“ zamoljeni su da odgovore na dodatna pitanja, a analiza tih odgovora pokazuje:

- Od dionika koji smatraju da se temeljna ljudska prava pripadnika nacionalnih manjina „**uglavnom poštuju**“ (njih 8), gotovo je jednak broj onih koji procjenjuju da su pripadnici nacionalne manjine kojoj pripadaju izloženi nepoštivanju temeljnih ljudskih prava u odnosu na pripadnike većinskog naroda u Gradu

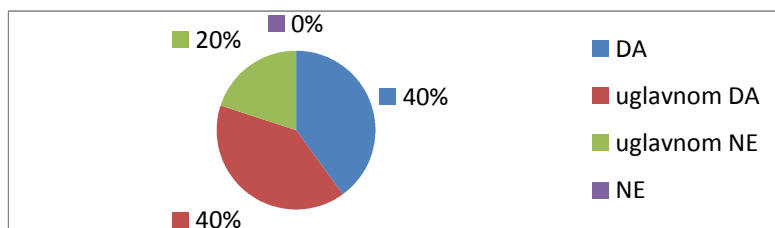
Osijeku „**u većoj mjeri**“, odnosno „**u manjoj mjeri**“, dok niti jedan dionik nije odgovorio - „u istoj mjeri“;

- Na upit u kojoj su mjeri pripadnici nacionalne manjine kojoj pripadaju izloženi nepoštivanju temeljnih ljudskih prava u odnosu na pripadnike ostalih nacionalnih manjina u Gradu Osijeku gotovo je jednak broj dionika odgovorio na sva tri ponuđena odgovora - „**u većoj mjeri**“, „**u istoj mjeri**“ i „**u manjoj mjeri**“;
- Na upit koja se temeljna ljudska prava prema njihovom mišljenju najviše krše pripadnicima nacionalne manjine kojoj pripadaju dionici su se, uz mogućnost da se opredijele za više odgovora, najčešće i s gotovo jednakim brojem odgovora opredijelili za slijedećih šest prava:
 - a) Pravo da u zajednici s ostalim pripadnicima svoje grupe uživaju svoju kulturu, ispovijedaju i iskazuju svoju vjeru ili da se služe svojim jezikom;
 - b) Pravo na obrazovanje;
 - c) Pravo na slobodu izražavanja;
 - d) Pravo na pristup pravosuđu i drugim državnim tijelima;
 - e) Pravo na zaštitu vlasništva; i
 - f) Pravo na rad.

3. Ostvarivanje posebnih manjinskih prava i sloboda

Na upit ostvaruju li pripadnici nacionalnih manjina u Gradu Osijeku posebna manjinska prava i slobode iz Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, anketirani su dionici dali slijedeće odgovore:

KOALICIJA ZA PROMOCIJU I ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA – OSIJEK

Anketirani dionici koji su na prethodni upit odgovorili sa uglavnom NE ili uglavnom DA zamoljeni su da navedu, uz mogućnost da se opredijele za više odgovora, koja manjinska prava i slobode pripadnici nacionalne manjine kojoj pripadaju ne ostvaruju sukladno Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina:

- a) Izjašnjavanje o pripadnosti nacionalnoj manjini **(2 odgovora)**
- b) Uporaba imena i prezimena na manjinskom jeziku i pismu **(2 odgovora)**
- c) Dobivanje osobne iskaznice i na manjinskom jeziku i pismu **(5 odgovora)**
- d) Služenje manjinskim jezikom i pismom, privatno i u javnoj uporabi **(2 odgovora)**
- e) Odgoj i obrazovanje na manjinskom jeziku i pismu **(1 odgovor)**
- f) Uporaba znamenja i simbola nacionalnih manjina
- g) Ostvarivanje kulturne autonomije **(1 odgovor)**
- h) Očitovanje vjere i osnivanje vjerskih zajednica

- i) Pristup sredstvima javnoga priopćavanja i obavljanje djelatnosti javnoga priopćavanja na manjinskom jeziku i pismu **(5 odgovora)**
- j) Samoorganiziranje i udruživanje radi ostvarivanja zajedničkih interesa
- k) Zastupljenost u predstavničkom tijelu Grada (gradskom vijeću) **(6 odgovora)**
- l) Zastupljenost u upravnim tijelima Grada **(6 odgovora)**
- m) Zastupljenost u tijelima državne uprave (npr. Ured državne uprave u Osječko-baranjskoj županiji, Policijska uprava Osječko-baranjska i policijske postaje u Gradu Osijeku i sl.) i pravosudnim tijelima na lokalnoj razini **(7 odgovora)**
- n) Sudjelovanje u javnom životu i upravljanju lokalnim poslovima preko vijeća i predstavnika nacionalnih manjina **(4 odgovora)**

Na temelju odgovora o ostvarivanju prava pod k), l) i m) čini se potrebnim bolje upoznati (neke) anketirane udruge te vijeća i predstavnike nacionalnih manjina s odredbama članka 20. stavak 2. i 3. te članka 22. Stavak 2. i 3. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina:

Članak 20.

(2) Ako u predstavničko tijelo jedinice lokalne samouprave na temelju općeg biračkog prava ne bude izabran bar jedan član pripadnik neke od nacionalnih manjina koje u stanovništvu jedinice lokalne samouprave sudjeluju s više od 5%, a s manje od 15%, broj članova predstavničkog tijela jedinice lokalne samouprave povećat će se za jednog člana, a izabranim će se smatrati onaj pripadnik nacionalne manjine koji nije izabran prvi po redu prema razmjernom uspjehu svake liste na izborima ako zakonom kojim se uređuje izbor članova predstavničkog tijela jedinice lokalne samouprave nije drugačije određeno.

(3) Ako u predstavničkom tijelu jedinice lokalne samouprave na temelju općeg biračkog prava ne bude osigurana zastupljenost onoliko članova pripadnika nacionalne manjine, koja u stanovništvu jedinice lokalne samouprave sudjeluje s najmanje 15%, koliko osigurava zastupljenost pripadnika te nacionalne manjine razmjerno njenom udjelu u stanovništvu jedinice lokalne samouprave, broj članova predstavničkog tijela jedinice povećat će se do broja koji je potreban da bi zastupljenost bila ostvarena, a izabranim će se smatrati oni

KOALICIJA ZA PROMOCIJU I ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA – OSIJEK

pripadnici određene manjine koji nisu izabrani, po redu prema razmjernom uspjehu svake liste na izborima ako zakonom kojim se uređuje izbor članova predstavničkog tijela jedinice lokalne samouprave nije drugačije određeno.

Članak 22.

2) Pripadnicima nacionalnih manjina osigurava se zastupljenost u tijelima državne uprave i pravosudnim tijelima sukladno odredbama posebnog zakona, vodeći računa o sudjelovanju pripadnika nacionalnih manjina u ukupnom stanovništvu na razini na kojoj je ustrojeno tijelo državne uprave ili pravosudno tijelo i stečenim pravima.

(3) Pripadnicima nacionalnih manjina osigurava se zastupljenost u tijelima uprave jedinica samouprave sukladno odredbama posebnog zakona kojim se uređuje lokalna i područna (regionalna) samouprava i sukladno stečenim pravima.

Imajući u vidu specifična prava vijeća i predstavnika nacionalnih manjina, koja su propisana Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina, specifična su pitanja postavljena isključivo vijećima i predstavnicima nacionalnih manjina.

Na upit traže li gradske vlasti, u pripremi prijedloga općih akata, mišljenja i prijedloge vijeća / predstavnika nacionalne manjine vezano uz odredbe koje reguliraju prava i slobode nacionalnih manjina, od šest anketiranih dionika isti ih je broj dao **potvrđan (3) i niječan (3)** odgovor.

Svi su dionici koji su na prethodni upit odgovorili potvrdno naveli da svoja mišljenja i prijedloge gradskim vlastima dostavljaju **ponekad**.

Na upit ostvaruje li vijeće / predstavnik nacionalne manjine bar neko od svojih prava koja su propisana u članku 31. stavak 1. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina odgovore su dala samo tri dionika, svi potvrđan. Od 4 prava iz navedenog članka dionici navode da ostvaruju 3, i to kako slijedi:

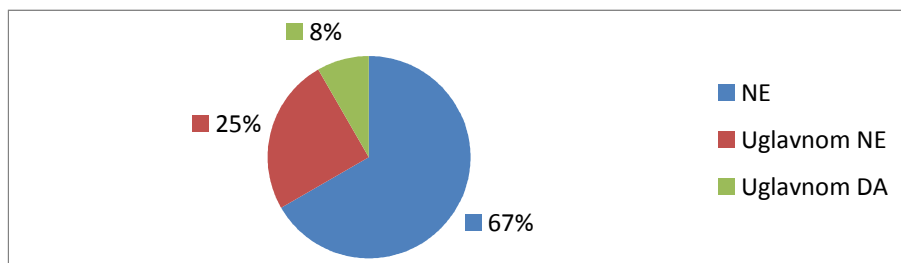
1. pravo predlagati tijelima jedinice samouprave mjere za unaprjeđivanje položaja nacionalne manjine u državi ili na nekom njenom području, uključujući davanje prijedloga općih akata kojima se uređuju pitanja od značaja za nacionalnu manjinu tijelima koja ih donose **(1 odgovor)**
2. pravo isticati kandidate za dužnosti u tijelima državne uprave i tijelima jedinica samouprave
3. pravo biti obaviješteni o svakom pitanju o kome će raspravljati radna tijela predstavničkog tijela jedinice samouprave, a tiče se položaja nacionalne manjine **(3 odgovora)**
4. pravo davati mišljenja i prijedloge na programe radijskih i televizijskih postaja na lokalnoj i regionalnoj razini namijenjene nacionalnim manjinama ili na programe koji se odnose na manjinska pitanja **(1 odgovor)**

Kao razloge za neostvarivanje nekog od prava iz članka 31. stavak 1. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina tri su anketirana dionika navela da gradske vlasti ignoriraju inicijative vijeća / predstavnika nacionalnih manjina za ostvarivanje prava, dok je jedan dionik naveo da „vijeća imaju pravo pitati, kao i svaki drugi građanin, a ne odlučuju o ničemu“.

Zaključno, 4 su anketirana dionika ocijenili ostvarivanje prava iz članka 31. stavak 1. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina kao „**uglavnom zadovoljavajuće**“, dok je jedan dionik naznačio odgovor „**uglavnom nezadovoljavajuće**“.

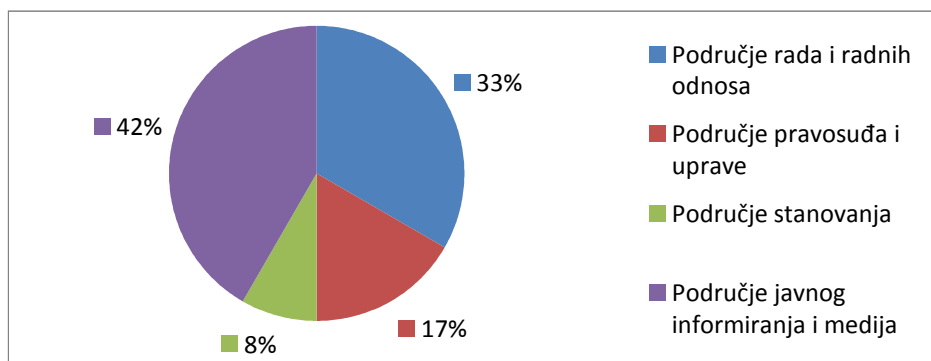
4. Diskriminacija

Na upit jesu li pripadnici nacionalnih manjina u Gradu Osijeku izloženi oblicima izravne ili neizravne diskriminacije (kako je to propisano Zakonom o suzbijanju diskriminacije) temeljem svoje nacionalne pripadnosti, dionici su dali slijedeće odgovore:

Oni anketirani dionici koji su na prethodno pitanje odgovorili sa uglavnom DA ili uglavnom NE (5) većinom smatraju da su pripadnici nacionalne manjine kojoj pripadaju izloženi diskriminaciji temeljem svoje nacionalne pripadnosti u odnosu na pripadnike drugih nacionalnih manjina u „*manjoj mjeri*“ (4), dok je jedan dionik naznačio odgovor „*u većoj mjeri*“.

Isti su dionici zamoljeni da navedu, uz mogućnost da se opredijele za više odgovora, područja života u kojima je diskriminacija pripadnika nacionalne manjine kojoj pripadaju najprisutnija:

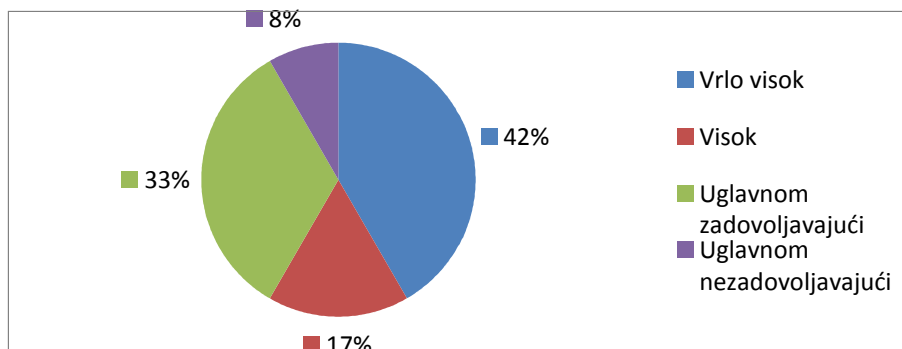

5. Integracija i snošljivost (tolerancija)

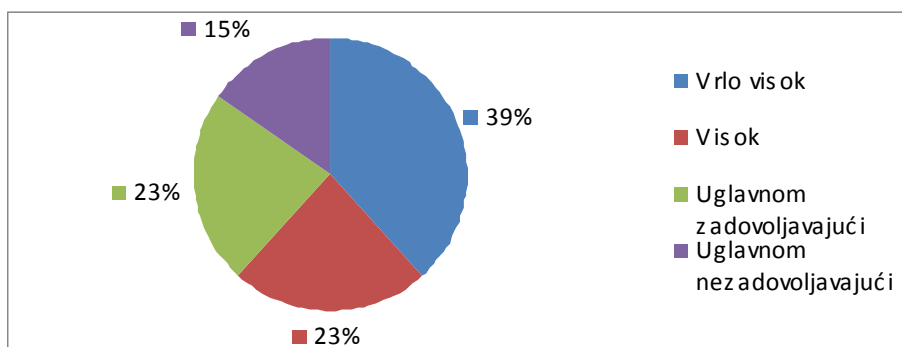
U nastavku slijedi pregled iznijetih mišljenja anketiranih dionika, odnosno anketiranih udruga te vijeća i predstavnika nacionalnih manjina:

1. Stupanj integriranosti pripadnika nacionalnih manjina u šire društvo u Gradu Osijeku (12 odgovora)

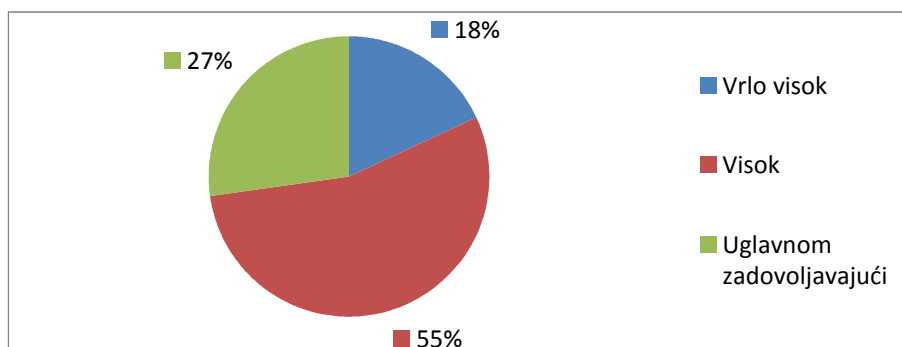
KOALICIJA ZA PROMOCIJU I ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA – OSIJEK

2. Stupanj integriranosti pripadnika nacionalne manjine kojoj pripada anketirani dionik u šire društvo u Gradu Osijeku (13 odgovora)

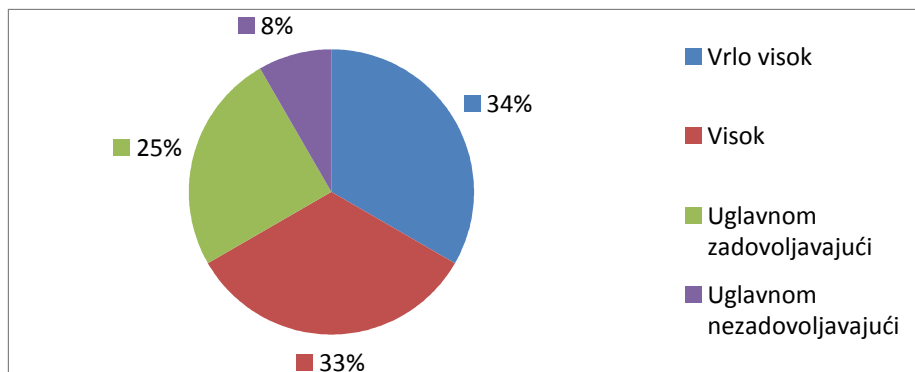

3. Stupanj snošljivosti prema pripadnicima nacionalnih manjina u Gradu Osijeku (11 odgovora)

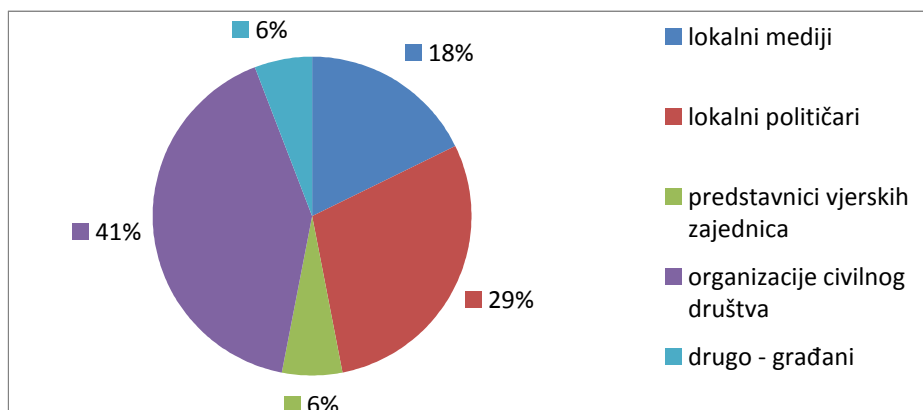

4. Stupanj snošljivosti prema pripadnicima nacionalne manjine kojoj pripada anketirani dionik u Gradu Osijeku (12 odgovora)

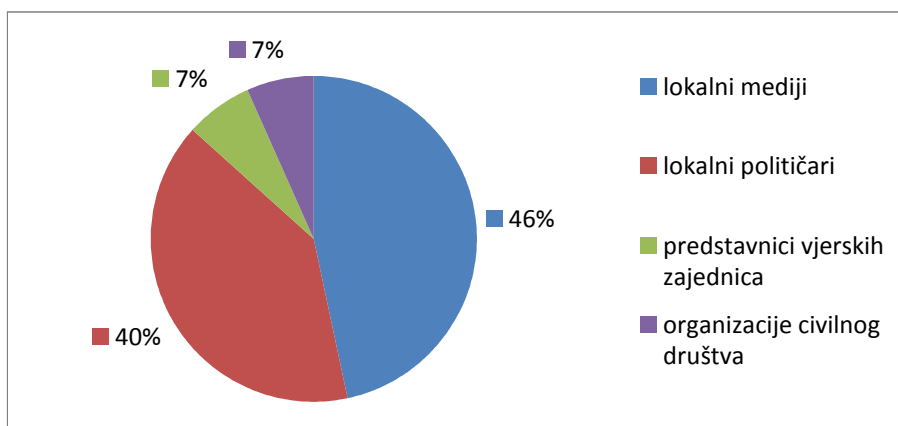
KOALICIJA ZA PROMOCIJU I ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA – OSIJEK

5. Najveći doprinos međunacionalnoj snošljivosti i razumijevanju u Gradu Osijeku daju (dionici su zamoljeni da zaokruže najviše dva od ponuđenih pet odgovora - 17 odgovora):

6. Najmanji doprinos međunacionalnoj snošljivosti i razumijevanju u Gradu Osijeku daju (dionici su zamoljeni da zaokruže najviše dva od ponuđenih pet odgovora 15 odgovora):

Zaključci i preporuke

Grad Osijek u cijelosti ispunjava obvezu iz članka 28. stavak 1. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, odnosno, osigurava sredstva za rad vijeća nacionalnih manjina za obavljanje administrativnih poslova te provedbu aktivnosti utvrđenih programom rada vijeća. Također, Grad Osijek financijski podupire rad, odnosno programe i projekte svih udruga koje su podnijele zahtjeve/zamolbe za financijsku potporu, a osim financijske udrugama se pružaju i neke druge vrste potpore. Zbog različitih stručnih kvalifikacija predstavnika udruga, predstavnika te članova vijeća nacionalnih manjina kao i nedovoljno razvijenih kapaciteta u smislu korištenja mogućnosti financijskih i drugih oblika potpore potrebna je dodatna edukacija pripadnika i pripadnica nacionalnih manjina iz redova udruga i vijeća te predstavnika nacionalnih manjina o razvoju i provedbi kvalitetnih projekata i programa.

Članovi udruga, te vijeća i predstavnika nacionalnih manjina nedovoljno su upoznati sa odredbama članka 20. stavak 2. i 3., te članka 22. stavak 2. i 3. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina kojima se regulira ostvarivanje prava pripadnika nacionalnih manjina na zastupljenost u predstavničkim tijelima, tijelima lokalne samouprave, te u upravi i pravosuđu na lokalnoj razini. U cilju prevladavanja postojećih poteškoća neophodna je dodatna edukacija udruga, te vijeća i predstavnika nacionalnih manjina o adekvatnoj primjeni Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i ostalih relevantnih zakona i međunarodnih dokumenata kao i o mehanizmima zaštite prava pripadnika nacionalnih manjina.

Najmanji doprinos međunacionalnoj snošljivosti i razumijevanju u Gradu Osijeku daju lokalni mediji stoga je potrebno osigurati više medijskog prostora za programe i aktivnosti manjinskih udruga, te vijeća i predstavnika nacionalnih manjina s ciljem promjene negativnih stajališta i percepcije nacionalnih manjina od strane većinskog naroda.